

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-
och växtproduktionsvetenskap

Skateboardåkning

-Ett fenomen i det
offentliga rummet

David Bartenius

Självständigt arbete • 15 hp
Landskapsarkitekturprogrammet
Alnarp 2016

Skateboardåkning – ett fenomen i det offentliga rummet

Skateboarding – a phenomenon in public space

David Bartenius

Handledare: Anders Westin, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Maria Kylin, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Kandidatexamensarbete i Landskapsarkitektur

Kurskod: EX0649

Ämne: Landskapsarkitektur

Program: Landskapsarkitektprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2016

Omslagsbild: Med tillåtelse av fotografen, Alexander Edqvist

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Skateboardåkning, offentliga rummet, exkludering, territorialitet, demokrati, stadsplanering

SLU, Sveriges lantbruksuniversitet

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap

Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Sammandrag

Denna uppsatsen börjar med en kort presentation av skateboardåkningens historia. Denna historiska genomgång visar hur skateboardåkare genom tiderna har tagit platser i det offentliga rummet i anspråk och hur de genom sin aktivitet använder staden och dess arkitektur på ett sätt som få andra grupper gör. Det visar sig dock att detta inte alltid uppskattas av andra grupper i det offentliga rummet och kan ibland leda till konflikter. För att få en bättre förståelse för dessa konflikter, varför de uppstår och vilka mekanismer det finns i det offentliga rummet som skapar konflikterna blir då målet med uppsatsen att undersöka teorier om det offentliga rummet. I uppsatsen undersöks även exempel där skateboardåkare har blivit exkluderade från det offentliga rummet och Malmö, en stad där kommunen arbetar aktivt med att främja skateboardåkning i staden, granskas noggrannare. Genom att göra detta hoppas jag kunna besvara frågor kring vilka teorier och synsätt det finns kring det offentliga rummet, hur dessa teorier appliceras på grupper så som skateboardåkare och slutligen se hur de relaterar till hur staden Malmö arbetar med skateboardåkning, samt om deras arbete går att applicera på andra grupper och aktiviteter i det offentliga rummet. Detta görs genom en litteraturstudie av ämnen så som "det offentliga rummet" och "exkludering" samt genom en intervju med personen som är skateboardsamordnare vid Malmö stad. Uppsatsen visar att det finns olika teorier kring vad det offentliga rummet är, hur det borde användas och varför grupper exkluderas från det. Vissa av dessa teorier går att använda för att förklara varför skateboardåkare hamnar i konflikt med andra grupper och varför de ibland blir exkluderade från sitt användande av det offentliga rummet. Vissa av teorierna går också att använda för att förklara varför Malmö stad främjar skateboardåkning i staden och hur delar av deras arbete påverkar stadens offentliga rum.

Abstract

This paper starts with a short presentation about the history of skateboarding. This presentation shows how skateboarders through time has occupied places in public space and how they through their activity engages with the city and the architecture in a way that few other groups do. But, as it shows, by doing so the skateboarders often come into conflict with other groups in the public realm. To get a better understanding of these conflicts and by which mechanisms in the public space these conflicts derive from, the main issues of the paper becomes to examine theories about public space, to look at specific cases where skateboarders have been excluded from public space and to look at the city of Malmö, a city where the municipality work actively to support skateboarding in the city. By doing this I will try to answer questions about which different outlooks and theories there is about public space, how these theories are applied on groups such as skateboarders and finally how these theories are related to how the city of Malmö work with skateboarding and if it is possible to apply the way they work on other groups and activities in the public space. All of this is done through a study of literature on subjects as public space and exclusion and also through an interview with the skateboarding coordinator at the municipality of Malmö. In conclusion the paper shows that there are different theories about what public space is, how it should be used and why groups get excluded from it. It also shows that some of these theories can be applied to explain why skateboarders come into conflicts with other groups and what leads to that skateboarders sometimes gets excluded from their use of public spaces. Some of the theories about public space can also be used to explain why the city of Malmö supports skateboarding in the city and how some of their interventions affects public spaces in the city.

Förord

Som yngre åkte jag mycket skateboard. Genom skateboardåkningen fick jag ett socialt sammanhang och en identitet. Jag utforskade staden och fick genom skateboardåkningen en kännedom om den som jag upplevde att många andra ungdomar inte hade. För mig skapade skateboardåkningen både ett intresse för och blev ett första möte med landskapsarkitekturen. Det var detta intresse som så småningom fick mig att vilja bli landskapsarkitekt. Skateboardåkningen var dock inte alltid uppskattad av andra i staden, många gånger blev en tillrättavisad eller borthyst från platser på grund av sin aktivitet. Detta upplevde jag som en naturlig del av skateboardåkandet och var inte något jag reflekterade över då. Men när jag nu ser tillbaka på det med ett annat perspektiv har jag fått en vilja att utforskar aktiviteten skateboardåkning och dess relation till det offentliga rummet närmare.

Jag vill tacka min handledare Anders Westin, som bidragit med många värdefulla synvinklar om uppsatsen och uppmuntrat mig till att jobba vidare när det känts motigt och funnits motgångar.

Jag vill även tacka Gustav Edén som ställde upp på en intervju och delade med sig av sitt intressanta arbete och sin syn på skateboardåkningen i Malmö.

David Bartenius , Malmö, 23-05-2016

Innehållsförteckning

Titelsida	1
Sammandrag	2
Abstract	3
Förord	4
1. Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Frågeställningar	8
1.3 Mål och syfte	8
Syfte	8
Mål	8
1.4 Material och metod	9
1.5 Avgränsningar	9
2. Det offentliga rummet	9
2.1 Vad har det offentliga rummet för funktion i staden och samhället?	9
2.2 Vad är det offentliga rummet och hur definieras det?	11
2.3 Territorialitet	14
2.4 Exkludering i det offentliga rummet.	16
2.5 Ekonomiska krafter i det offentliga rummet	17
3. Fenomenet skateboardåkning	19
3.1 Litteratur kring exkludering av skateboardåkare	19
3.2 Gruppen skateboardåkare	22
3.3 Case: Skateboardstaden Malmö	22
3.4 Case: Intervju med skateboardsamordnare Malmö	23
4. Diskussion	27
5. Avslutande reflektioner	30
6. Referenser	31

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Gator, trottoarer, parker och torg utgör stadens offentliga rum. Här ska den stora mångfalden av invånare i staden få en arena att kunna mötas och interagera (Smets, Watts, 2013). Men i det offentliga rummet finns det grupper som, på ett eller annat sätt, tar platser i anspråk genom att bruka staden på ett normbrytande sätt. Detta uppskattas inte alltid av andra brukare och grupper i det offentliga rummet, vilket ibland kan leda till konflikter (Németh, 2006). En grupp som brukar staden på ett sådant sätt är skateboardåkare.

Ian Borden (2003) skriver i boken *Skateboarding, space and the city – Architecture and the body* om skateboardåkningens historia och dess relation till arkitektur och staden:

Skateboardåkning är en aktivitet som ursprungligen härstammar från surfkulturen i Kalifornien. När vågorna var dåliga och havet låg stilla vände sig surfarna istället till olika element i staden där de med hjälp av en skateboard kunde imitera de rörelser de gjorde på surfbrädan och på så sätt fortsätta uppleva det de upplevde på vågorna. Under 1970-talet utvecklades skateboardåkningen till en egen aktivitet och började skilja sig mer och mer från surfingen. Aktiviteten var nu inte enbart knuten till surf- och kuststäder. ”*The modernist space of suburbia was found, adapted and reconceived as another kind of space, as a concrete wave*” (Borden, 2003, s.33).

Skateboardåkare bröt sig nu in i trädgårdar och åkte i torrlagda pooler, i storskaliga vattendräneringsanläggningar och andra typer av avsidens arkitekturella element.

Genom sin aktivitet och sitt annekterande reproducerade skateboardåkare arkitekturen, stadsrummet och dess betydelse. Men skateboardåkarna varken ägde eller hade

kontroll över de platser som de koloniserade. Detta ledde till att de hamnade i konflikt med andra, mer maktfulla, grupper så som markägare, polis och exploatörer och deras syn på och användning av dessa platser. Dessa konflikter tillsammans med den popularitet skateboardåkning började få ledde till att det under slutet av 1970-talet, över hela världen, började byggas speciella skateboardparker. I dessa parker utvecklades skateboardåkningen och mer komplexa trix började ta form. Det trick som fick störst betydelse för utvecklingen av skateboardåkningen fick namnet ”ollie”, vilket är när skateboardåkaren hoppar upp i luften tillsammans med skateboarden utan att hålla i den. Nu åkte skateboardåkarna i stora ramper där de hoppade högt över kanterna, aktiviteten blev mer och mer extrem. Men under 1980-talet började skateboardparkerna få svårt att överleva. Försäkringen för parkerna var dyr och besökarantalet hade minskat. Skateboardåkarna hade börjat vända sig bort från skateboardparkernas konstgjorda arkitektur och kontrollerade, ordnade och institutionaliserande natur. Istället hamnade fokus åter på stadens offentliga rum där skateboardåkarna använde alla de nyutvecklade trick så som ”ollie” på trappor, väggar och gatumöbler. Till skillnad från 1970-talets skateboardåkare som bröt sig in i trädgårdar i förorter och åkte på avsidens vattendräneringsanläggningar började istället 1980- och 1990-talets skateboardåkare ta sig in i stadernas centrala delar, som erbjöd stora möjligheter på en koncentrerad yta (Borden, 2003).

”The rich architectural and social fabric of the city offers skateboarders a plethora of buildings, social relations, times and spaces, many of which are free to access. And streetstyle skateboarding consequently discloses the unlimited possibilities our cities offered”

(Borden, 2003, s.186)

Jag, som tidigare skateboardåkare upplever att skateboardåkning till stor del fortfarande sker i stadens offentliga rum så som skateboardåkningen, enligt Borden (2003), utvecklades till att göra under slutet av 1980-talet och under 1990-talet. Samtidigt kan en se att det byggs fler och fler skateboardparker för att tillgodose den popularitet som aktiviteten fått. Men trots detta sker alltså skateboardåkningen fortfarande till stor del i städerna.

En central egenskap i denna "streetstyle skateboardning" är att ta i anspråk och använda den fysiska miljön i staden på nya sätt som särskiljs från dess tänkta funktion (Borden, 2003, s.29). Genom sitt ianspråktagande kritiserar och ifrågasätter skateboardåkningen vår normativa syn på och funktionen av byggnader och element i staden, samt de signaler dessa skickar till oss (Borden 2003 s.191). Ett exempel på detta är när skateboardåkare gör trick på handräcken, vars tänkta funktion är direkt relaterad till säkerheten för de gående i trapporna. Skateboardåkarnas aktivitet omformar denna meningen, handräckets funktion blir en annan och istället för säkerhet relaterar handracket nu till en risk som skateboardåkarna utsätter sig för (Borden 2003 s.192).

"Boardslide" på ett handrätt. Fotografi med tillstånd av fotografen, Alexander Edqvist

Woolley och Johns (2010, s.214) diskuterar också hur skateboardåkare interagerar med objekt i staden och skriver :

"The individual elements within the landscape become important to skateboarders, as they utilize the concrete, asphalt and stone that are the essential building blocks of all cities, and in doing so inhabit the urban environment in a unique and creative way"

(Woolley, Johns, 2010, s.214)

Woolley och Johns (2010) diskuterar i citatet ovan även de material som skateboardåkare interagerar med i staden. Just denna materialiteten är intressant, för genom sin erfarenhet av ytor och materialitet får skateboardåkare en speciell kunskap om arkitektur, direkt relaterad till dess textur (Borden, 2003, s.194). Staden presenteras för skateboardåkare som ett redan befintligt objekt, men genom sin aktivitet motsätter sig skateboardåkare detta genom att se möjligheter och sätt att exploatera och använda texturen i staden på (ibid.). Den relation skateboardåkare får till arkitektur är också en direkt kroppslig relation. För dem upplevs rum med hela kroppen och inte enbart med ögonen och intellektet. Skateboardåkningen ger då både en sinnlig och en sensorisk förbindelse till arkitekturen (Borden 2003, s.106f).

Skateboardåkare uppfattar då staden på ett annat sätt än vad de flesta andra grupper av unga människor gör. Men genom sitt användande av staden och dess objekt kan de komma i konflikt med andra grupper. Många gånger upplevs de som ett problem av andra användare av staden, så som myndigheter och affärsinnehavare. En orsak till detta kan vara att andra användare av det offentliga rummet kan känna sig otrygga och oroliga på platser

där skateboardåkning sker (Woolley, Johns, 2010, s.215). En annan orsak kan ses i hur skateboardåkare kontrasterar till och ifrågasätter normer i samhället och i hur staden ska användas:

“Through an everyday practice – neither consciously theorized nor programmed – skateboarding suggests that pleasure rather than work, use values rather than exchange values, activity rather than passivity, performing rather than recording, are potential components of the future, as yet unknown city”

(Borden, 2003 s.173)

För att få en bättre förståelse för hur skateboardåkningen i det offentliga rummet påverkar staden och dess invånare, samt hur olika mekanismer i det offentliga rummet påverkar skateboardåkningen, blir det då viktigt att titta noggrannare på, och få en förståelse för, olika teorier kring just det offentliga rummet.

Vad det är som styr hur människor agerar i det offentliga rummet, vad som styr rätten till det offentliga rummet, hur olika ageranden i det offentliga rummet får olika konsekvenser för staden och individen samt vilka maktförhållanden det finns som råder över stadens offentliga rum.

För att öka förståelsen ytterligare kring skateboardåkningen som ett fenomen i det offentliga rummet blir det också viktigt att titta på olika exempel där det uppstått konflikter kring just skateboardåkare i det offentliga rummet och se vilka dessa konflikter är och vad de resulterat i.

Jag har märkt att Malmö är en väldigt populär stad i svenska skateboardkretsar. Många skateboardåkare besöker staden eller bosätter sig i den för just skateboardåkningen. Malmö är en kommun även arbetar specifikt för att främja skateboardåkningen i staden. (Edén, Gustav; skateboardsamordnare vid

Malmö stad. 2016. Intervju 9e Maj). För förståelsen av skateboardåkningen som ett fenomen i det offentliga rummet blir det då också intressant att undersöka varför Malmö blivit så populärt samt varför och hur Malmö stad arbetar med skateboardåkningen i staden.

1.2 Frågeställningar

Min övergripande frågeställning är vilka synsätt och teorier det finns kring det offentliga rummet och mer specifikt hur dessa appliceras på gruppen skateboardåkare, samt hur dessa teorier relaterar till Malmö stads arbete med att främja skateboardåkning i staden. Vad får detta arbete för konsekvenser och går de att utveckla och applicera på andra grupper i samhället?

1.3 Mål och syfte

Syfte

Att bidra med kunskap kring det offentliga rummets betydelse för städer, grupper och individer. Samt bidra med kunskaper kring hur en kan arbeta med en mer tillåtande stadsplanering som öppnar upp för skateboardåkare och andra grupper och deras användande av det offentliga rummet.

Mål

- Undersöka och diskutera olika synsätt på det offentliga rummet och hur det på olika sätt kan tas i anspråk av människor och grupper och vad detta får för konsekvenser.
- Undersöka specifika fall där skateboardåkare exkluderats och se vilka orsaker detta haft och vilka konsekvenser det fått.
- Studera Malmö stads arbete med skateboardåkning i staden som ett specifikt fall och undersöka hur en tillåtande stadsplanering kan öppna upp för olika grupper och vad detta

får för konsekvenserna för staden och dess invånare.

- Diskutera om Malmö stads sätt att arbeta med skateboardåkning går att vidareutveckla och applicera på andra grupper och företeelser i det offentliga rummet.

1.4 Material och metod

Uppsatsen kommer först att bestå utav en litteraturstudie kring ämnet "det offentliga rummet" och "exkludering av skateboardåkare" och sedan landa i en fallstudie kring Malmö stads arbete med skateboardåkning i staden, där en intervju med Malmö stads skateboardsamordnare Gustav Edén kommer att presenteras.

1.5 Avgränsningar

Det går att skilja på det fysiska offentliga rummet och den offentliga sfären. Den offentliga sfären är en universell abstrakt sfär där demokratin finns, denna är immateriell till sin form och funktion. Det offentliga rummet är istället materiell och innefattar en faktisk plats var, ifrån och inom politisk aktivitet sker (Mitchell 2003 s.134). Utifrån denna definition är det, när jag skriver om det offentliga rummet, det sistnämnda jag syftar till. Alltså det fysiska offentliga rummet och inte den offentliga sfären.

2. Det offentliga rummet

2.1 Vad har det offentliga rummet för funktion i staden och samhället?

Badersten (2002, s.19) skriver i sin bok *Medborgardygad: den europeiska staden och det offentliga rummets etos* om hur närheten och tätheten i stadens miljöer har möjliggjort en intensiv sociala interaktion och hur stadens offentlighet har gett plats för samtal och politiska överläggningar. Trots att denna typ av politiska överläggningar i det offentliga rummet idag är ovanliga i Sverige, är det ändå viktigt att det finns platser med potential för det att kunna ske (Olsson 1998 se Legeby 2010). Interaktionen mellan människor är också en viktig del av det offentliga rummet, eftersom den enskilde individen konstruerar sin personliga identitet genom interaktion med andra (Rogers, 1998; Frug, 1999; Lofland, 2000; Young, 2000 se Németh, 2011 s. 313f). Legeby (2010) diskuterar liknande teorier och menar att det offentliga rummet i den moderna staden tillfredsställer vårt mänskliga behov av att synas och att se andra människor. Även interaktionen mellan olika grupper som nyttjar det offentliga rummet kan ses som en viktig tillgång för staden då exponeringen för olikheter kan öka toleransen för varandra och för olikheter i sig. Det offentliga rummet och det urbana livet kan också ses som viktigt för sammanhållningen i samhället i stort, genom att bidra med en känsla av gemenskap och då en vilja att göra saker för det gemensamma (Olsson 1998 se Legeby 2010). Genom att skapa platser i det offentliga rummet och genom att hävda offentliga platser blir sociala grupper själva offentliga. Det är då bara i det offentliga rummet som grupper kan bli sedda och hörda och bli legitima delar av allmänheten (Mitchell, 2003 s.129). Det krävs

då goda offentliga mötesplatser som genom sin rumsliga struktur uppmanar till samtal och interaktion mellan människor (Badersten, 2002, s. 19).

Lieberg (1992 s.99) är inne på ett liknande spår och skriver att: *"Offentligheten definieras med utgångspunkt från den plats där det sociala livet utspelas."* Utifrån detta perspektivet blir det då intressant att titta på vad som krävs för att ett offentligt socialt liv ska utspelas.

Gehl (2010 s.9f) delar in aktiviteter i det offentliga rummet i tre kategorier; De nödvändiga, de valbara och de sociala. De nödvändiga aktiviteterna menar Gehl är sådana som vi mer eller mindre måste göra. Exempel kan vara att ta sig till skola och jobb, handla eller vänta på bussen. Eftersom dessa är nödvändiga menar Gehl att de påverkas väldigt lite av den fysiska miljön. De valbara är sådana som man utövar efter egen vilja om man har tid och en plats att göra det på. Dessa är rekreativa aktiviteter och kräver mycket av den fysiska miljön, eftersom gestaltningen måste tillåta och gynna aktiviteten. Sociala aktiviteter är de som uppstår när det finns andra personer på offentliga platser. Här inräknas både aktiviteter där personer interagerar med varandra och där en ser och hör andra personer. Sociala aktiviteter uppstår som en följd både av nödvändiga och valbara aktiviteter, men har lättare att uppstå om det förekommer valbara aktiviteter och då om den fysiska miljön tillåter att människor rör sig och befinner sig på samma plats (ibid.). Kärholm (2007, s20) skriver att en plats blir tillgänglig för olika grupper genom att platsen kan erbjuda en variation av aktiviteter och att platser som, trots att de är öppna för alla, men bara kan erbjuda aktiviteter som tillgängliggör platsen för vissa grupper då skapar restriktioner för vilka som får vara där.

Gehl (2010 s.21) nämner även liknande teorier som jag diskuterat tidigare och skriver då att: *"The opportunity to see and hear other people in a city or residential area also implies an offer of*

valuable information". Gehl (2010) tillägger sedan att aktiviteter i det offentliga rummet utöver information också ger idéer och inspiration som i sin tur kan leda till handlingar (ibid.). Att integrera olika typer av aktiviteter på samma offentliga platser skapar enligt Gehl (2010 s.101) ännu bättre möjligheter för olika människor att fungera tillsammans och låta sig inspireras av varandra. Det största intresset och det folk drar sig till i det offentliga rummet är andra människor och mänsklig aktivitet (Gehl 2010 s.29). En kan då dra slutsatsen att det är olika typer av aktiviteter, gärna blandade med varandra, som skapar levande offentliga rum och städer. Även Jacobs (2010, s.59) menar att det är andra människor och mänsklig aktivitet som lockar personer till platser i det offentliga rummet. Genom exempel från New York visar Jacobs att de populäraste platserna att vara på i staden, och då befolka denna, är där det finns ett annat mänskligt liv att beskåda. Trygghet på en plats, menar Jacobs (2010, s.52f), uppstår när det finns mänsklig aktivitet på platsen. Närvaron av andra människor skapar då en slags övervakning. På platser med mycket mänsklig närvaro förhåller sig personer till oskrivna och otydliga regler och lagar som upprättas och upprätthålls av just den mänskliga närvaron och den övervakning som denna medför (Jacobs, 2010. S.53).

Även relationen mellan det privata och det offentliga kan ses som en viktig del i att få levande offentliga rum. Det krävs flexibla zoner i form av halvprivata eller halvoffentliga platser mellan det offentliga och det privata för att binda dessa två samman och underlätta övergången mellan dem. Detta främjar både individer och aktiviteter som behöver kunna existera både i det privata och det offentliga och kan även göra det offentliga livet mer inbjudande (Gehl, 2010 s.113). Jacobs (2010, s.57) skriver istället att det krävs tydliga gränser mellan det privata och det offentliga för att en gata eller plats ska bli befolkad och då trygg. *"Privata och offentliga rum får inte sippa in i varandra som de ofta gör i*

förorter eller kommunala bostadsområden.”(ibid.).

Samtidigt krävs det, vad som Gehl (2010) skulle kalla för halvvoffentliga platser, butiker och andra inrättningar i gatunivån. Dessa ger människor ärenden att uträtta och anledningar att befolka trottoarerna utanför, hjälper människors ”vägar att korsas”, och butiks innehavare fungerar bra som ”väktare av gator och trottoarer” då de vill att deras kunder ska känna sig trygga (Jacobs, 2010, s. 56-57).

Olsson (2000 s.21f) menar dock att Jacobs synsätt på det offentliga rummet speglar en ”lokal offentlighet” som bygger på att de som ofta befolkar gatan har en ”ytligt social kunskap om varandra” och att detta då leder till en ökad social kontroll över det offentliga rummet. Mot detta ställer Olsson (2000 s.22f) Loflands(1998) och Sennetts (1974) syn på det offentliga rummet och argumenterar att dessa menar att den ”riktiga” offentligheten uppstår i större sammanhang där människor är anonyma, bara känner till varandra som olika kategorier och där det är en distinkt skillnad mellan privat och offentligt.

Det är då alltså viktigt både för det demokratiska samhället och för den enskilda individen att det finns tillgång till välplanerade offentliga platser i staden. Ett viktigt inslag i staden verkar vara ett mänskligt liv och tillgången till aktiviteter. Men ovan kan en se att det finns olika syner på vad det offentliga rummet är och vad offentligheten innebär. Detta kommer diskuteras noggrannare nedan.

2.2 Vad är det offentliga rummet och hur definieras det?

Nedan visas att definitionen på ordet “offentlig” är relativt tydlig och enkel att förstå, dock visar det sig finnas en rad olika synsätt på vad det offentliga rummet är, vad som definierar att en plats är offentlig och hur den får användas.

Som begrepp skiljs det offentliga först och främst från det privata. Andersson(2006 sid. 84) diskuterar Olsson (1998) som menar att det privata är en plats där den enskilde eller där familjen bestämmer, men där tillgängligheten då är begränsad . Ordet offentligt härstammar från tyskan och betyder i grunden ”öppen” och ”tillgänglig” (Andersson, 2006 s.83). Under 1700-talet utvecklades begreppet och kom även att innefatta ”allmän och ”gemensam” (Wiklund, 1991 se Lieberg, 1992 s.97).

Nationalencyklopedins definition av offentlig är:

”allmän, tillgänglig för allmänheten; som avser verksamhet eller material som berör alla i ett samhälle; som avser statlig och kommunal förvaltning.”

Nationalencyklopedin, offentlig.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/offentlig> (hämtad 2016-05-11)

Vilket då både stämmer överens med ordets ursprungliga tyska betydelse och innebörden som utvecklades under 1700-talet.

Nationalencyklopedins definition av privat är:

”som tillhör eller har att göra med enskild(a) person(er) särsk. vederbörandes hem- och umgängesliv o.d.

IDIOM: den ~a sektorn den del av samhällsekonomin som inte staten eller kommunerna ansvarar för

*Nationalencyklopedin, privat.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/privat> (hämtad 2016-05-11)*

Denna definition är mer utförlig än den som beskrevs utifrån Andersson (2006) ovan och blir då den definitionen jag syftar till när jag skriver om det privata.

En kan även dela in relationen mellan privat och offentligt i underkategorierna ”halvoffentligt” och ”halvprivat”. Med halvoffentligt menas då platser som är privat ägda men som kan brukas av alla, men ofta med olika typer av restriktioner. Exempel på sådan platser kan vara caféer eller varuhus. Då dessa platser är privatägda kan ägaren stänga ute eller utesluta individer eller grupper utefter sin egen vilja. Halvprivata platser har ännu större begränsningar och är i första hand avsedda för en viss grupp användare. Exempel på halvprivata platser kan vara trapphus eller innergårdar (Olsson, 1998 se Andersson, 2006 sid.84).

Lieberg (1992) skriver i sin avhandling *Att ta staden i besittning* om hur ”gatan och torget blir platsen eller scenen för både spontana kontakter och planerade möten” (Lieberg, 1992, s.20). Lieberg (1992, s. 98) går sedan djupare in på vad offentlighet är och diskuterar Arendt (1988) och dennes definition av en offentlig plats som en plats med behov av att vara öppen och fysiskt tillgänglig för alla vid alla tidpunkter och även gemensam för alla. Till denna teori tillägger Lieberg (1992, s.101) att en offentlig plats behöver tillåta en användning av platsen där ingen känner sig varken ovälkommen eller utestängd och menar då att användningen av platsen definierar hur offentlig den är. Mitchell (2003 s.35) menar, med stöd i Longan (2000), istället att:

”What makes a space public- a space in which the cry and demand for the right to the city can be seen and heard – is often not its preordained publicness. Rather, it is when, to fulfill a pressing need, some group or another takes space and through its actions makes it public”

(Mitchell, 2003 s.35)

Mitchell (2003 s.35) menar alltså att det är användningen av en plats som definierar om den är offentlig över huvud taget och att det är genom själva akten att representera en grupp eller sig själv till den större offentligheten som det skapas offentliga platser. Grupper och individers representation i det offentliga rummet både kräver och skapar då offentliga platser. Detta sker dock sällan under grupperns egenvalda förhållanden. Det är snarare påverkan av andra grupper, klassförhållanden i samhället, statlig makt och lagar som hindrar eller främjar möjligheten att annektera eller skapa offentliga rum och därigenom rätten till att bli sedd och hörd(ibid.).

Andersson (2006 s.86) skriver också om det offentliga rummet som en plats för representation och menar att detta är en följd av att den offentliga debatten kring politiska åsikter i dagens samhälle inte tar plats i ett fysiskt rum och att det fysiska rummet då snarare används för att visa upp åsikter.

Lieberg (1992 s.100) utvecklar sin definition av offentliga platser med: ”De kan utnyttjas av vem som helst oavsett bakgrund, samhällsposition, åsikt eller klädsel”. Genom Bergman (1991) fördjupar Lieberg(1992 s.100) sedan denna definition med:

”I de offentliga miljöerna har alla människor rätt att fritt välja hur de vill framställa sig själva, vilka kontakter de vill ta eller inte ta och hur de vill bli uppfattade av andra.

*Vem som helst kan inför
'gatupubliken' uppträda, protestera
och söka stöd för sina idéer och
åsikter." Gatans offentlighet skiljer
sig därmed från den
institutionaliserade offentlighet som
numera huvudsakligen bärs upp av
massmedier, föreningar och
intresseorganisationer. Gatan är
alltid öppen och tillgänglig och den
tillhör alla. Den är gemensam."*

(Lieberg, 1992 s.100)

Trots detta påstående om individuell frihet i det offentliga rummet diskuterar Lieberg (1992, s.101f) även regler och normer uppställda av Bahr (1967) som denne menar behöver uppnås för att stadslivet ska kunna ses som offentligt. Kraven som Lieberg (1992) diskuterar är: Att en plats "erkänns som offentlig av den som använder den" (Lieberg 1992, s.101), att den som använder den offentliga platsen ska vara "någorlunda bekant med situationen på platsen" (Lieberg, 1992, s.102), att människor ska kunna både "se och synas" (Lieberg, 1992, s.102), och att den som rör sig i det offentliga rummet måste kunna känna sig trygg och säker. Lieberg (1992 s.103) liknar sedan detta resonemang vid olika normer och regler som Goffman (1988) menar har en påverkan på människors beteende i det offentliga rummet. Dessa delas in i hövlighetsnormer och anständighetsnormer. Hövlighetsnormen handlar om direktkontakten mellan människor och hur en då behandlar varandra. Anständighetsnormen handlar om det mer generella uppförandet på platser där det finns andra människor. Den senare kan genom att delas in i underkategorier både syfta till mer moraliska normer som att inte ofreda andra och mer institutionella normer som att följa lagar och skyldigheter (ibid.).

Mitchell (2003 s.128) menar att det finns två olika dominerande synsätt på det offentliga

rummet. I det ena synsättet är det offentliga rummet välplanerat, ordningsamt och säkert. Här ligger det största fokus på rekreation och nöjen. Detta offentliga rum riktar sig främst till "lämpliga användare" som medelklass, turister och boende i närheten. Genom det andra synsättet är kärnan av det offentliga rummet politiskt och toleransen för oordning är en central funktion. Här saknas en styrande institution och det offentliga rummet ses som en plats för fri interaktion och användarmedverkan (ibid.). Det förstnämnda synsättet där det offentliga rummet är välplanerat, säkert och ordningsamt kan tänkas behöva ett ramverk av regler och normer för att fungera och faller då bäst samman med det offentliga rum som Lieberg (1992) diskuterar utifrån Bahr (1967) och Goffman (1988), där både regler och normer är en väsentlig del av platsers offentlighet. Många gånger är det tryggheten och möjligheten för de som äger en bostad och för besökare av platser, att de ska kunna röra sig utan att bli besvärade i staden, som väger tyngre än utsatta gruppers rätt att utträtta sina behov i det offentliga rummet (Mitchell, 2003 s.15).

Sammanfattningsvis är då alltså det som skiljer olika synsätt på det offentliga rummet främst synen på hur en som användare av det offentliga ska förhålla sig till olika typer av normer och outtalade regler, samt vad grupperns egna representerande i det offentliga rummet har för innebörd. Detta representerande i det offentliga rummet i form av territorialisering och ianspråktagande kommer att diskuteras noggrannare i nästa kapitel.

2.3 Territorialitet

“Territorial associations and appropriations represent productions that are not planned or intentionally established, but are consequences of established and regular practices”

(Kärrholm, 2007, s.10) Detta kan då exemplifieras genom att skateboardåkare vid återupprepade tillfällen använder en specifik plats i det offentliga rummet för att utöva sin aktivitet.

Territorialitet eller försöket att kontrollera ett utrymme är ett fundamentalt beteende hos människan (Lyman och Scott, 1967 s. 236). För att kunna markera en identitet eller säregenhet krävs ett avgränsat territorium eller område. Dessa kan avgränsas både i tid och rum.

Lyman och Scott (1967, s.137f) delar in territorier i fyra olika kategorier utifrån deras frihetsgrader. De olika kategorierna är; Offentliga territorier, hemterritorier, interaktionsterritorier och kropps territorier (ibid.). I diskussionen kring det offentliga rummet är de tre första kategorierna intressanta att titta närmare på.

- De offentliga territorierna är platser som i laglig mening är avsedda för alla och dit alla ska ha tillträde. Normer, regler och föreställningar om hur en ska bete sig och vem som vanligtvis nyttjar platser begränsar dock handlingsfriheten och tillgängligheten till dessa platser. (Lyman, Scott, 1967 s.237f)
- Hemterritorierna är offentliga platser men som en individ eller grupp på ett eller annat sätt gjort till sitt eget. Individen eller gruppen har då i princip fritt tillträde till platsen och upplever där sinsemellan en stor samhörighet och gemenskap. Gränser runt och tillträdet till ett hemterritorium kan upprättas genom olika handlingsmönster, språk, utseende eller

andra mer otydliga normer. Gränsen mellan hemterritorium och offentliga territorium kan ofta vara diffus och många gånger kan en plats vara ett offentligt territorium och ett hemterritorium på samma gång, detta beror på hur olika användare uppfattar platsen. Dessa territorium utvecklas ofta genom ett övertagande av en plats där platsen får en ny mening eller betydelse. (Lyman, Scott, 1967 s.239f)

- Interaktionsterritorium uppstår där det sker en ansamling av människor och är inte bundna till en specifik plats. Dessa är både ömtåliga och mobila. Gränserna kring detta territorium byggs upp av osynliga gränser och hålls samman genom den sociala interaktionen mellan personerna inom territoriet. (Lyman, Scott, 1967 s.240f)

Kärrholm (2007, s.12) menar att vi hela tiden utsätts för olika typer av territorier i det offentliga rummet. Allt ifrån övergångsställen till busshållplatser kan ses som territorier där det finns vissa regler och/eller normer för hur vi ska bete oss och agera. Dessa typer av territorium skulle en kunna tänka sig faller under Lyman och Scotts (1967) kategori offentliga territorium.

Olsson (2008) diskuterar olika sätt platser kan tas i anspråk på och hur individer eller grupper kan göra rum till sitt eget. Som ett begrepp för detta använder Olsson (2008) ”appropriation”, som diskuteras utifrån den franska rumsteoretikern Lefebvre. Direkt översatt menar Olsson (2008, s.53) att appropriation är ”ett tillägnande” och då alltså att gör något till sitt eget. Mot detta finns det dock hinder:

”För de flesta offentliga rum existerar någon föreställning om vad som är accepterat som ett tillbörligt bruk. Vissa av dessa föreställningar är även inskrivna i lagar och regler. Det offentliga rummet utgör i detta avseende en

strategi, en ordnad plats, som förhindrar att människor tar det i besittning för egen del.”

(Olsson 2008 s.99)

Olsson (2008) utvecklar detta och menar att det offentliga rummet då försöker säkerställa en generell appropriation, alltså att sättet som det offentliga rummet brukas rättar sig efter den förutbestämda ordningen på platsen (Olsson 2008, s. 102). Genom en generell appropriation kan en då tänka sig att en brukare rättar sig efter regler och normer i det som Lyman och Scott (1967) kallar för ”offentliga territorier”. Försök till en ”unik appropriation”, alltså ett gränsöverskridande brukande av det offentliga rummet som omformar och tar det i besittning för egen del, ses då som ett hot mot offentligheten (Olsson 2008 s.100f). Lieberg (1992 s. 101) är inne på ett liknande spår och skriver att hur sättet offentliga platser används har en påverkan på hur offentliga de är och att platser tillfälligt kan privatiseras genom olika grupper anspråkstaganden. För att koppla detta till Lyman och Scott (1967) kan en då säga att det är ”hemterritorier” Olsson (2008) och Lieberg (1992) diskuterar, och som kan ses som en privatisering och ett hot mot det offentliga.

Lieberg (1992 s. 255f) Exemplifierar sedan detta utifrån ungdomars användande av det offentliga rummet. I detta hänvisar Lieberg återigen till Goffman (1988) och dennes teorier om att människor i det offentliga rummet kan agera både ”on-stage” och ”back-stage”. Med ”On-stage” menas då offentliga platser där det finns andra människor som en är exponerad för och behöver förhålla sig till. Med ”back-stage” menas istället mer avskilda platser och kan till exempel var en arbetsplats eller ett föreningssammanhang (Lieberg 1992, s.124). Ungdomar har ingen självklar tillgång till ”back-stage” platser som de kan dra sig tillbaka till, utan söker sig istället till offentliga ”On-stage” platser och inrättar där hemterritorier som kan liknas vid ”back-stage”

platser. Dessa försök att bygga upp territorier kan då leda till territoriella konflikter med andra grupper och brukare av det offentliga rummet (Lieberg 1992, s.255f). Kärrholm (2007 s.22) skriver dock att territoriella konflikter troligen uppstår som en följd av en territoriell homogenisering och territoriell hierarki snarare än genom en territoriell komplexitet.

Kärrholm (2007, s.20) föreslår att det är den territoriella komplexiteten på en plats och då samspelet mellan olika territoriella alstringar som beskriver hur offentlig platsen är, och skriver då att :

”More territorial orders also indicate more possibilities. The danger of exclusive, one-sided use does not lie in territorial homogenisation alone, but in the lack of superimposed territorial productions.”

(ibid.).

En tolkning av detta och återkoppling till Lyman och Scott (1967) skulle då kunna vara att Kärrholm (2007) menar att det krävs en stor sammansättning av både offentliga territorier och hemterritorier för att en plats ska kunna ses som offentlig. Likt Kärrholm (2007) hävdar Mitchell (2003, s.81) att det många gånger krävs ett hävdande av platser för att grupper eller individer ska kunna kämpa för sina rättigheter i det offentliga rummet och skriver:

”Rights have to be exercised somewhere and sometimes that where has itself to be actively produced by taking, by wrestling, some space and transforming both its meaning and its use – by producing a space in which rights can exist and be exercised.”

(Mitchell, 2003, s.81)

Som en sammanfattning kan då alltså ett ianspråktagande av en plats vara viktigt för att en grupp ska kunna hävda sig i det offentliga rummet. Samtidigt kan detta ses som ett privatiserande och ett hot mot det offentliga rummet. Vad detta kan få för följder diskuteras i nästa kapitel.

2.4 Exkludering i det offentliga rummet.

De rättigheter vi tar oss att samlas i och använda det offentliga rummet är relativt nya, de är också ifrågasatta och motvilligt givna till oss av de med makt. Rätten till det offentliga rummet är aldrig garanterat en gång för alla. Ofta väger tryggheten och möjligheten för boende och besökare i staden att kunna röra sig utan att bli besvärade tyngre än utsatta gruppers rätt att använda det offentliga rummet (Mitchell 2003, s.14f).

Det offentliga rummet har uppstått genom en dialektik mellan inkludering och exkludering, ordning och oordning, rationalitet och irrationalitet. Det har länge varit en plats för exkludering. Historiskt sett har det mer rationella "fria samtalet" skyddats genom exkludering av det irrationella. Denna "rationalitet" har i historien definierats i termer som kön, klass och ras (Mitchell, 2003, s.51). Németh (2011 s. 298) argumenterar för att rationaliteten och ordningen definieras av de som har makten och att de grupper som inte faller inom ramarna för denna förutbestämda ordning hotar att, genom sitt agerande, ge platser en ny betydelse och mening och blir då, av de som har makten, en oönskad del av det offentliga rummet. Németh (2011, s.298) menar att detta leder till att grupper som ses som "irrationella" blir marginaliserade i sitt användande av det offentliga och skriver:

"Whether represented by a homeless person sleeping on a bench or a skateboarder sliding on his or her board down a handrail, the transgressor is deemed out of place"

(Németh, 2011, s.298)

Németh (2011, s.298) menar att de som har makten att bestämma över vem och vad som tillåts i det offentliga rummet är rädda att grupper som inte följer normerna ska ge platser en ny mening än den som de bestämt. Det används då både politiska och ekonomiska medel för att uppnå en upplevd trygghet och säkerhet som incitament för att exkludera grupper och individer från dessa platser.

Mitchell (2003, s.182) argumenterar för att regleringen av personer på platser ofta går att koppla till försök att "rena" platser genom att förutbestämma vad som är tillåtet och vad en plats menade användning är. I detta tar Mitchell (2003) stöd i Cresswell (1996) och skriver att det alltid finns olika syner på vad som är och inte är lämpligt att göra på platser, och att det är när dessa olika synsätt hamnar i konflikt med varandra som de med makt kan definiera en normativ syn på vem och hur det offentliga rummet ska användas

Lieberg(1992) skriver mer specifikt om ungdomars plats i staden och hävdar att det sker en generationskamp om det offentliga rummet. När ungdomar inrättar territorier i det offentliga rummet menar Lieberg (1992 s.101) att de privatiserar det och att andra besökare kan känna sig obekväma och därför försöka undvika platsen. Speciellt vuxna som passerar förbi, av ungdomar privatiserade, platser kan tycka att det är obehagligt och då försöker undvika dessa. (Lieberg 1992 s. 258). Lieberg (1992, s.258) hänvisar till Sahlin (1991) och menar att det finns tre stycken

huvudargument som används för att exkludera ungdomar från offentliga platser. Dessa är:

1. Det hävdas att ungdomar utvecklar samhällsfarliga och asociala beteenden när de samlas i grupper utan vuxna (Lieberg 1992 s. 258).
2. Det hävdas att ungdomar lever ett tråkigt och innehållslöst liv (Lieberg 1992 s. 258).
3. Det hävdas att ungdomar på olika sätt vandaliserar och förstör staden och då gör den otrivsamt för andra invånare (Lieberg 1992 s. 258).

Tittar en på dessa argument för att exkludera ungdomar och jämför dem med de orsaker för exkludering som jag tidigare diskuterat utifrån Mitchell (2003) och Németh (2011) kan en urskilja en hel del likheter så som irrationalitet, oordning, och upplevd trygghet.

Németh (2011, s.314) sträcker sig så långt som att mena att exkluderingen av specifika grupper och individer i det offentliga rummet kan ses som att deras medborgarskap berövas. I detta påstående hänvisar Németh (2011) till Valentine (1996), Arendt (1958), Fraser (1990) och Young (1990) som menar att medborgarskap är direkt relaterat till möjligheten att kunna synas och göra framträdanden i det offentliga rummet (Németh 2011, s. 314). Även Mitchell (2003 s.18) gör en koppling mellan rätten till det offentliga rummet och medborgarskap och skriver:

"In the city, different people with different projects must necessarily struggle with one another over the shape of the city, the terms of access to the public realm, and even the rights of citizenship"

(Mitchell, 2003, s.18)

Sammanfattningsvis kan då grupper som annekterar platser i det offentliga rummet genom sin användning av platser exkludera andra människor från dem, samtidigt som dessa grupper själva kan bli exkluderade från sitt användande av det offentliga rummet av grupper som har mer makt. Har vissa grupper eller aktörer i staden då en större rätt att exkludera än andra? En aspekt av detta kommer att diskuteras vidare i nästa kapitel.

2.5 Ekonomiska krafter i det offentliga rummet

Den moderna staden är en plats styrd av ekonomiska intressen, snarare än en plats för deltagande. Staden byggs i större uträkning för oss snarare än av oss (Mitchell, 2003, s.18).

Lieberg (1992 s. 99f) argumenterar för att platser som är privat ägda kan fungera som offentliga rum och menar då halvoffentliga platser så som varuhus, caféer och biografier. Det som gör att de kan fungera som offentliga platser menar Lieberg är att de tillåter "fri cirkulation och ett fritt meningsutbyte mellan människor" (Lieberg, 1992, s.99). En får dock tillträde till dessa platser i form av konsument eller besökare och tillgängligheten kan därför vara begränsad på en rad olika sätt, där med uppfyller dessa platser dock inte en viktig del av offentligheten vilket är: att vara gemensamt och tillhöra alla (Lieberg 1992 s.101). Tvetydigheten kring shoppingcenter och varuhus som offentliga platser är stor. Crawford (2011) skriver:

"As citadels of consumption, their imperative is to encourage public access and foster commerce, but also to present the image of a place that is safe and orderly. People and things that detract from the

*presentation of a safe environment is
'bad for business'”*

(Crawford, 2011, s. 494)

Crawford (2011 s. 485) menar också att den ekonomiska konkurrensen mellan olika städer och från shoppingcenter utanför stadskärnorna har gjort att många städer blivit tvungna att förnya sina stadskärnor för att kunna hävda sig i denna konkurrens. Staden och platser i staden blir då produkter som säljs och marknadsförs för att locka dit besökare och företag. En viktig del i att sälja staden på detta sättet är att kunna visa att den är trygg och säker (ibid.). Motsatsen blir då, likt citatet om shoppingcenter ovan, ”bad for business”.

I städerna byggs det därför nya festliga marknadsplatser, uppdaterade parker och fina shoppingcenter. Dessa platser blir dock helt uppbyggda kring konsumtion, antingen av varor eller av staden i stort (Mitchell, 2003, s.138). Kommersiella miljöer uppbyggda kring konsumtionen saknar ofta sociala och kulturella kopplingar till den omkringliggande miljön. Istället hänvisar dessa miljöer till andra platser, världar och tider. Snarare än att binda samman människor skapar konsumtionsmiljöerna då illusionen av att vi förenas och får kopplingar till varandra (Lieberg, 1992, s.260). I dessa miljöer har det också visat sig mer lönsamt att designa för en kontrollerad blandning av människor snarare än för ett främjande av sociala skillnader (Mitchell, 2003 s.138).

Det har då blivit allt vanligare att det i stadskärnorna främjas ordning och säkerhet och att risken för spontanitet, otrygghet och olikheter helt enkelt designats bort (Crawford 2011, s.484). Mitchell (2003, s.139) argumenterar för att detta leder till en homogenisering av användare och användning av platser och att denna homogenisering drivs på av, vad Mitchell (2003) kallar, en noggrann ”disneyfiering” av platsers gestaltning:

*”This homogenization typically has
advanced by 'disneyfying' space and*

*place – creating landscapes in which
every interaction is carefully
planned, right down to specifically
planning the sort of 'surprises' one
is supposed to encounter in urban
space”*

(Mitchell, 2003, s. 139f)

”Disneyfieringen” gör individer mer och mer främmande för oförutsedda interaktioner och ger mer och mer makt åt ekonomiska krafter att bestämma över skapandet av platser (Mitchell, 2003, s.140).

En del i detta har blivit att linjer mellan det privata och det offentliga har dragits om eller otydliggjorts (Crawford 2011 s.484). För att öka den lokala tillväxten samarbetar kommuner mer och mer med kommersiella krafter i offentliga-privata samarbeten. Detta får en rad olika följder. En av dem är att privata aktörer på privat mark fått en större roll i att tillgodose staden med nyckelfunktioner och varor som allmänheten använder i vardagen. Detta resulterar i större otydligheter kring vad som gäller för den privata marken och tillträdet till den (Crawford, 2011, s.487). En annan följd är det som kallas för ”Business improvement districts”, vilket betyder att lokala näringsidkare och företag går samman och betalar för ombyggnationer och skötsel av vissa områden i staden. Detta för att skapa trygga handelsmiljöer i städernas centrala delar (ibid.). Det som kan ses som den allvarligaste följden är att offentliga platser i städerna privatiseras genom att staden säljer eller hyr ut offentlig mark till privata aktörer (Crawford, 2011 s.488).

Dessa följder blir problematiska för det offentliga rummet då rätten att äga mark i förlängningen innebär rätten att exkludera människor (Mitchell, 2003, s.19).

Sammanfattningsvis är det då många olika ekonomiska faktorer som är med och påverkar synen på staden och rätten till det offentliga rummet. Att marknadsföra staden verkar vara

viktigt i den ekonomiska konkurrensen mellan städer. Om denna marknadsföring går att relatera till städers inställning gentemot skateboardåkning är en av flera aspekter som kommer att belysas under nästa del av uppsatsen.

3. Fenomenet skateboardåkning

Det finns alltså många olika synsätt på det offentliga rummet, vem som har rätt till det, hur dessa rättigheter skapas och hur olika gruppers aktiviteter i det offentliga rummet påverkar staden. Återkommande verkar vara att gruppers rättigheter bestäms av de med politisk eller ekonomisk makt och att det finns normer och regler som reglerar gruppers tillgång till det offentliga rummet. Hur dessa teorier applicerats på gruppen skateboardåkare kommer att undersökas noggrannare i denna del av uppsatsen.

3.1 Litteratur kring exkludering av skateboardåkare

“Don't Skate Here: Exclusion of Skateboarders from Urban Civic Spaces in Three Northern Cities in England” - Helen Woolley, Teresa Hazelwood och Ian Simkins, 2011

Woolley, Hazelwood och Simkins (2011) diskuterar i artikeln *“Don't Skate Here: Exclusion of Skateboarders from Urban Civic Spaces in Three Northern Cities in England”* exkluderingen av skateboardåkare från det offentliga rummet i tre olika städer och platser i Norra England. Med hjälp av en

bakomliggande litteraturstudie, intervjumaterial och platsbesök undersöker de varför och hur skateboardåkarna har blivit exkluderade från dessa platser. Städerna som undersöktes var Crewe, Manchester och Sheffield.

Som bakomliggande faktorer för exkludering finns både sociala och fysiska bekymmer när skateboardåkare utövar sin aktivitet på offentliga platser som inte är byggda för skateboardåkning. Det finns även sociala, lagmässiga och fysiska sätt att exkludera skateboardåkarna på (Woolley, et.al, 2011, s.473-474).

De sociala bekymren yttrade sig på dessa platser genom att vissa människor upplevde det som otryggt när skateboardåkarna kom åkande mot dem i hög fart, att funktioner i byggnader nära platserna så som handel, teaterbesökare och kyrkoverksamhet stördes av ljudet och närvaron av skateboardåkarna och att flera av platserna var minnesplatser eller platser av historisk betydelse och att dessa platser var menade som ”respektfulla, lunga och tysta platser”. Skateboardåkarnas fartfyllda och högljudda aktivitet bröt då denna normen. De fysiska bekymren kring skateboardåkarna bestod i en rädsla för skadegörelse av platserna och objekt på platserna så som trappsteg, bänkar och glasrutor på närliggande byggnader. En bakomliggande oro var också ekonomisk och handlade om reparationskostnader som kunde tänkas uppstå som en följd av skadegörelsen. Dessa fysiska och sociala orsaker för exkludering av skateboardåkare återfanns på alla tre platser, även om deras individuella förhållanden gjorde att olika argument hade olika stor betydelse på olika platser (Woolley, et.al, 2011, s.477-478).

I både Manchester och Sheffield instiftade städerna, under slutet av 90-talet, stadgar som förbjöd skateboardåkning på vissa platser och i vissa delar av städerna. Detta kan då ses som en lagmässig kontroll och exkludering. Stadgarna upprätthålls genom anställda ”ambassadörer” som fungerar som ”ögon och öron” ute i staden. Deras arbetsuppgifter kring

skateboardåkare beskrivs som: *"They watch out for any antisocial behavior and skateboarding in inappropriate places and feed such information back to their line manager"* (Woolley, et.al, 2011, s.479). Informationen skickas sedan vidare till väktare som åker ut i städerna och avfärdar skateboardåkare från platserna. Den lagmässiga kontrollen och exkluderingen upprätthålls då av en social kontroll (Woolley, et.al, 2011, s.479).

Utformningen av den fysiska exkludering skiljde sig mellan olika platser beroende på hur medvetna om skateboardåkning de som designat platserna var. Vid projekt där designern redan innan visste om att skateboardåkning kunde bli ett problem som behövde åtgärdas användes lösningar integrerat i gestaltningen. Exempel på dessa lösningar var rundade kanter och grova ytor på bänkar och murar, markmaterial som fungerade dåligt att åka skateboard på, förskjutna bänkar som inte gick att åka skateboard på i en rak linje, handräcken där de vertikala stolparna stack upp över själva räcket och upphöjda planteringskärl som skateboardåkarna inte kunde hoppa upp på. På platser där skateboardåkandet upptäcktes som ett problem för sent in i projektet eller i efterhand kompletterades istället objekt på platserna med "anti-skate devices" i form av metallklamrar som fästs på bänkar, räcken och kanter (Woolley, et.al, 2011, s.480f).

"Conflict, Exclusion, Relocation:
Skateboarding and Public Space" –
Jeremy Németh, 2006

I artikeln *"Conflict, Exclusion, Relocation: Skateboarding and Public Space"* skriver Németh (2006) om förbudandet av skateboardåkning på John F. Kennedy Plaza i Philadelphia, också kallat LOVE park och beskrivs som: *"mecca of street skateboarding"* (Németh, 2006 s.297).

Parken ritades av arkitekten Vincent Kling och stod färdig år 1965. Dess främsta

kännetecken blev dess stora mängd kurvade granit steg, en stor fontän och en skulptur, designad av Robert Indiana, med ordet "love" och som gett parken dess smeknamn. Under slutet av 1980-talet började unga skateboardåkare få upp ögonen för parken, som erbjöd alla de element som behövdes för en bra skateboardplats. I mitten av 1990-talet hade kännedomen av parken spridit sig till skateboardåkare över hela världen och beskrevs nu som den "mest kända naturliga skateboardplatsen i världen". Parken lockade nu till sig flera tusen skateboardåkare årligen.

Men på grund av den skadegörelse skateboardåkandet hade på parken och den fara som skateboardåkarna utgjorde för andra användare av parken utfärdade staden år 2000 ett skateboardförbud i parken och på offentliga ytor omkring parken, den som överträdde detta blev bötfälld. Tack vare det erkännande som "LOVE-park" fått i skateboardvärlden fick Philadelphia vara värdstad för tävlingen X-games åren 2001 och 2002, ett spektakel med stort marknadsföringsvärde och som gav en total ekonomisk inkomst på 40 miljoner dollar till staden.

År 2002 renoverade staden parken och installerade då samtidigt en rad olika element för att stoppa skateboardåkandet och tillsatte polisbevakning av parken dygnet runt för att hålla skateboardåkarna borta. Staden hänvisade nu istället skateboardåkarna till en speciell skateboardpark i en annan del av staden. Exkluderingen av skateboardåkarna ledde till stora politiska debatter i staden och fick en stor roll i borgmästarvalet 2003, där vissa kandidater ställde sig på skateboardåkarnas sida för att visa sitt stöd för ungdomarna i staden. Trots detta upphävdes inte skateboardförbudet. Det hela gick så långt att företaget DC-shoes erbjöd staden 1 miljon dollar, utspridda över tio års tid, för att låta skateboardåkare använda parken under bestämda tider. Staden tackade dock nej till detta erbjudandet och erbjöd istället skateboardåkarna att bygga en ny skateboardpark åt dem (Németh, 2006, s.299-)

303).

För att vinna stöd för exkluderingen av skateboardåkare började staden måla upp en offentlig bild av dem som bråkiga, ostyriga, farliga, destruktiva och asociala.

”By portraying the skaters in such a negative light, municipal officials, mainstream media outlets and powerful business leaders tried to rally popular support for the skateboarders’ removal.”
(Németh, 2006, s.304).

Stadens officiella orsak för exkluderingen av skateboardåkarna var att de orsakade skada och utgjorde en risk för staden. Németh (2006, s. 304f) argumenterar för att detta inte var de riktiga orsakerna för stadens agerande: När staden renoverade parken gjorde de det för en mycket större summa än vad åtgärdandet av skateboardrelaterade skador skulle kostat. Inkomsterna från X-games arrangemangen och donationen från DC-shoes skulle väl täckt dessa utgifter. Det fanns också en rädsla för att skateboardåkare som skadade sig skulle stämna staden. Detta var något som aldrig skett och statistiskt sett hade ”traditionella sporter”, som fotboll, en mycket högre skadefrekvens än skateboardåkning.

Istället kopplar Németh (2006, s.304-306) stadens agerande till en rad andra orsaker. Under 1980-talet hade Philadelphia upplevt att många affärer och företag flyttade ut från stadens centrum och även invånarantalet hade sjunkit. För att hävda sig i konkurrensen med andra städer, locka till sig företag, besökare och nya boendegrupper i stadens centrala delar försökte staden generera en ny bild av sig själva genom att vitalisera sin fysiska struktur genom ny- och ombyggnationer, samt att öka känslan av trygghet och säkerhet i staden. Samtidigt hade ett stort ”Business improvement district” bildats i områden runt ”Love-park” med syfte att hålla området säkert, rent, attraktivt, öka vitaliteten i stadens

centrum dygnet runt och stärka dess konkurrenskraft.

”Set in this context of redevelopment and revitalization, it becomes clearer why the City so fervently advocated the removal of any disorderly presence in the showpiece of their efforts”
(Németh, 2006 s. 305).

Samtidigt finns det argument för att skateboardåkarna faktiskt hjälpte staden genom att fungera som första steget i en gentrifiering av stadens centrum, att de fungerade som en kulturell katalysator för tillväxten av det centrala affärsområdet och att de genererade en marknadsföringsbar bild av staden. Németh (2006, s.207) menar dock att skateboardåkarna endast stöttades när de genererade en marknadsföringsbar produkt för staden och att de sedan, likt hemlösa personer, blev oönskade då de ockuperade platser i staden i en icke ekonomisk aktivitet.

”The actions taken by the City to ban skateboarding represents a normative (re)construction of LOVE Park as a secure space for the consumption of adults, business people and tourists”
(*ibid.*).

Hänvisandet till en specifik skateboardpark i samband med exkluderingen från ”LOVE-park” kan också ses som en exkludering genom omlokalisering. Skateboardåkarna hänvisas till en plats där de inte var synliga och kunde representera sig själva för offentligheten, samtidigt som staden rättfärdigade sitt förbud mot dem i det offentliga rummet och fick en större makt och kontroll över var, när och hur ungdomarnas aktiviteter skedde (Németh, 2006, s.311).

och kommer diskuteras vidare i uppsatsens diskussionsdel.

3.2 Gruppen skateboardåkare

Förutom att skateboardåkare åker skateboard skiljer sig också från andra grupper i samhället, genom deras kläd- och musik preferenser. Genom detta skapas det en stark identitet kopplad till att vara skateboardåkare (Woolley, Johns, 2010, s.215). Skateboardåkare försöker att stå utanför det normativa i samhället, samtidigt som det inom skateboardingkulturen då skapas nya normer och en identitet att förhålla sig till (Borden, 2003 s.168-169). Skateboardingkulturen i stort motsätter sig också sociala kapitalistiska sammanhang (Woolley, Johns, 2010, s.215). Det finns dock en dubbelhet i detta, då skateboardindustrin varje år omsätter stora summor pengar, speglar den och är en del av den affärsvärld och de normer som skateboardåkare avsäger sig (Borden, 2003 s. 170-171).

Som grupp är skateboardåkare främst representerade av unga män (Woolley, Johns, 2010, s.216). Orsaker till att få kvinnor väljer att åka skateboard finns att hitta både i normer inom samhället i stort och inom skateboardingkulturen själv, som länge fokuserat på heterosexuella män och där det finns många exempel på både företag som marknadsfört sig med sexistiska budskap och kända skateboardproffs som yttrat sig nedvärderande om kvinnor. Samtidigt finns det företag och skateboardåkare som försöker få skateboardåkningen till en mer jämställd aktivitet, dessa är dock få och ovanliga (Borden, 2003, s.143-147). En kan då dra slutsatsen att det alltså finns en exkludering även inom skateboardåkandet.

Å andra sidan har det visat sig att grupper med olika etnicitet enklare integreras inom skateboardåkning än i många andra ungdomskulturella områden (Borden, 2003, s.140). Det finns då alltså både sociala för- och nackdelar med skateboardåkning och skateboardingkulturen. Detta är viktigt att belysa

3.3 Case: Skateboardstaden Malmö

I filmen : *Skate Europe – Sweden, part 1, part 2, part 3* (2010) Tillgänglig: <http://skatemalmo.se/malmo-skate-scene/vbs-skate-europe-malmo/> [2016-05-21] berättar och visar skateboardåkare från Malmö hur skateboardscenen i staden växt fram och vad samarbetet med Malmö stad och organisationen Bryggeriet betytt för detta:

Under 1990-talet var Malmö i det stora hela en nedgången stad och skateboardmässigt hände det väldigt lite. Skateboardscenen bestod då i princip av en liten grupp unga män som inte var omtänkta av allmänheten. Det fanns inte heller några andra skateboardåkare att se upp till eller att lära sig av. Året 1998 byggdes dock en stor inomhushall för skateboardåkning som fick namnet Bryggeriet och då började skateboardscenen att ta fart.

Malmö har också gjort sig känt i skateboardingkretsar för de egenbyggda skateboardplatserna som byggts av skateboardåkare i staden och som florerat i skateboardingrelaterad media. Det fanns inte så många bra ställen att åka på i staden och ville en ha en bra plats fick en helt enkelt bygga den själv.

Tre år efter att Bryggeriet hade byggts och skateboardscenen hade börjat växt kom tanken på att bygga en utomhuspark att ta form och det var detta som resulterade i betongparken "Stapelbäddsparken" i stadsdelen Västra Hamnen som stod klar år 2005.

Bryggeriet har ett väldigt bra samarbete med Malmö stad. De tar hand om skateboardingparkerna i staden och får betalt av

staden för att göra det. Tillsammans med Malmö stad har de även arrangerat en rad olika skateboardtävlingar i staden och har även startat ett skateboardgymnasium, där vanliga studierna blandas med skateboardåkning och unga skateboardåkare får chansen att utvecklas inom aktiviteten.

Malmö har efter allt detta fått väldigt mycket positiv feedback för sitt samarbete med skateboardåkarna och ser nu skateboardåkning som ett bra sätt att marknadsföra staden på och inkluderar skateboardåkarna när det byggs nya parker och torg.

Då texten ovan är skateboardåkarnas och Bryggeriets syn på samarbetet med staden blir det också intressant att se hur Malmö stad ser på skateboardåkning och hur de arbetar med den i staden.

3.4 Case: Intervju med skateboardsamordnare Malmö

Texten som följer är en sammanfattning från en intervju med Gustav Edén – Skateboardsamordnare vid gatukontoret på Malmö stad. Intervjun fördes över telefon den 9e Maj 2016

Tjänsten skateboardsamordnare

Gustav Edén berättar att tjänsten som skateboardsamordnare kom till som en följd av att Stapelbäddsparken byggdes och då var en av de första stora nya skateboardparkerna i Europa. Detta lockade företaget Quicksilver att flytta sin årliga skateboardtävling ”Bowl Riders”, som är en slags Europa cup för skateboard i böj-åkning, till just Malmö och Stapelbäddsparken. Tidigare hade tävlingen hållits i Marseille, men åskådarna hade börjat tröttna på att se samma tävling i samma park år efter år. Genom Malmös lokala skateboardförening Bryggeriet fick då

Quicksilver nys om den nya Stapelbäddsparken och bestämde sig för att flytta tävlingen till Malmö. Bryggeriet insåg då att de inte skulle klara av att hålla i en så stor tävling själva och vände sig därför till Malmö stad. Ansvar för staden hamnade på arrangemangsenheten där det först anlätades en konsult, men sedan, under andra året som tävlingen hölls, tillsattes en tjänst. När lågkonjunkturen slog till blev Quicksilver av ekonomiska skäl tvungna att dra sig ur tävlingen. Den kompetens som Malmö stad hade byggt upp kring skatearrangemang gjorde dock att de kunde fortsätta att arrangera tävlingen i mindre skala själva. Efter detta har arrangemangen kring skateboardåkning växt och idag arrangerar Malmö stad tre olika tävlingar årligen.

Med tiden har kunskapen kring skateboardåkning växt och tjänsten har utvecklats. Idag är jobbet som skateboardsamordnare en heltidstjänst som ligger under gatukontoret och jobbar strategiskt med skateboardåkning i staden och arbetar för att utveckla och profilera Malmö som en skateboardstad. Gustav Edén känner inte till någon motsvarande tjänst i någon annan kommun eller stad och menar att tjänsten som skateboardsamordnare kan vara världsunik för Malmö.

Skateboardstaden Malmö

Malmö är en känd skateboardstad, inte bara för skateboardtävlingar, utan även för den skateboardscen som utvecklats i staden berättar Gustav Edén. Han berättar att skateboardåkarna i Malmö har varit väldigt drivna och byggt egna platser att åka på och gjort skateboardfilmer som spridits över hela världen. Detta har gjort Malmö till en symbol för att skateboardåkning faktiskt kan ske på ställen utan varken gynnande väder eller platser med bra förutsättningar, i Malmö har en istället skapat sina egna platser. Malmö har då blivit lite som en motpol mot södra

Kalifornien där skateboardkulturen tidigare utgått ifrån. En god relation och ett bra samarbete mellan skateboardåkare och kommunen är något annat som lyfts fram som en styrka i Malmö.

Ett exempel på kommunens förhållningssätt till skateboardåkare kan ses i förfarandet kring den egenbyggda platsen som av lokala skateboardåkare kallas TBS. Platsen är en undanskymd cykelväg som skateboardåkare har tagit i anspråk genom att gjuta egna böjar, kanter och hinder på. Enligt Gustav Edén hölls detta "lite under radarn" för kommunen ganska länge tills en cyklist ringde in och klagade på att skateboardåkarna höll på att ta över platsen. Gustavs företrädare Erik Löfvander visade då ledningen i kommunen det film och bildmaterial som skateboardåkare hade tagit på platsen och som figurerat i media. Han argumenterade för det marknadsföringsvärde denna "ikoniska" skateboardplats hade för staden och hur skateboardåkarna hade aktiverat en plats helt utan kostnad för kommunen. Det hela slutade i att vägen omregistrerades och slutade att vara en cykelväg. Istället omdirigerades cyklister till en nybyggd cykelväg i närheten och idag är den gamla cykelvägen en plats där skateboardåkning är tillåtet. "Det är nog ganska ovanligt att en kommun gör så." konstaterar Gustav Edén.

Skateboardplatsen "TBS". Fotografi taget av författaren

Aktivitet i det offentliga rummet

Gustav Edén menar att gatukontorets vision är att Malmöborna hellre ska vara ute än inne och att de ska vara aktiva ute. Han säger att det är få grupper både bland ungdomar och även mer generellt som är så benägna att vara aktiva utomhus och interagera med staden på det sättet som skateboardåkarna gör. "Dom har ju ett väldigt specifikt intresse av att utveckla den befintliga arkitekturen, röra sig i staden, upptäcka nya platser och dessutom då filma, fota och kommunicera det dom ser och gör" tillägger han. I jämförelse med många andra aktiviteter så som parkour och slackline som också sker ute i staden hävdar Gustav att skateboardåkarna är längre fram i hur de aktiverar staden och kommunicerar det de gör, vilket gör att skateboardåkarna verkligen reflekterar gatukontorets vision. Gustav menar att en kan använda skateboardåkarnas egna driv som en hjälp för att skapa ett aktivt deltagande i staden. En del av arbetet som skateboardsamordnare är att titta på platser i staden som saknar aktivitet men som har grundförutsättningar för skateboardåkning. Ett exempel på detta är Värnhemstorget, berättar Gustav. Tidigare var det till största del personer med missbruksproblem som använde torget och det hade börjat förfalla. Gatukontoret installerade då objekt i form av bänkar och kanter, som tål skateboardåkning, för att aktivera torget. När skateboardåkarna är där och åker lockar det sedan till sig andra användare av torget också. Människor som sätter sig ner och tittar på skateboardåkarna, personer som åker sparkcykel eller är där och jonglerar, är exempel som Gustav Edén tar upp, och säger att: "Bara det här att det händer någonting skapar en upplevelse av trygghet, så på så sätt är ju skatarna en resurs".

Skateboardobjekt på Värnhemstorg.
Fotografi taget av författaren

Skateboardåkningen kan också ses som en social resurs som skapar mötesplatser runt om i staden. Åkningen länkar människor socialt och skapar nätverk med ett rikt kulturellt kapital, där personer från olika bakgrunder och i olika åldrar umgås med varandra förutsättningslöst, menar Gustav Edén. För resurssvaga personer eller individualister som inte kan eller vill delta i lagssporter där en måste komma i tid till träning och liknande, men ändå vill ägna sig åt en fysisk aktivitet kan skateboardåkning vara fantastiskt, säger han. Det är också positivt att en kan aktivera människor utan att bygga nya sporthallar, för det är enklare att bygga skateboardplatser. Gustav säger också att det är viktigt att kunna aktivera människor i staden utan att de måste köpa någonting eller "sitta och dricka kaffe".

Kring skateboardparker i staden säger Edén att de inte är tänkta som platser för locka bort skateboardåkarna från mer offentliga stadsrum. Istället ses skateboardparkerna i Malmö som centrala mötesplatser för skateboardåkarna, som platser där det är lätt att arrangera evenemang och där det kan erbjudas en annan typ av åkning än den i stadsrummet.

Problematik kring skateboardåkare

Det finns även problem med skateboardåkandet i staden. De direkt fysiska

problemen menar Gustav är att skateboardåkningen skapar buller och att den kan orsaka skador på bänkar och liknande, samt att vissa kan uppleva en otrygghet när "skatarna bränner ner för trottoaren". Detta, menar han i grunden är designproblem och säger: "Om det orsakar oväsen så är det ofta, dels att det är för nära bebyggelse, dels att marken är ojämnhet så att det skapar mer oväsen helt enkelt, mullrande och klick-klackande mellan olika skarvar, och skadegörelsen beror ju inte på att skatarna vill orsaka skada utan beror på att det finns en kant eller någonting som är väldigt bra att skata på, men som råkar vara gjord i fel material så att den inte håller". Ett exempel på detta är konsthallstorg i Malmö. Bänkarna som placerades där är helt utmärka att åka skateboard på, men de är gjorda i en blandning av grus och betong, där gruset är hårdare än betongen, vilket leder till att gruset bryts loss om de skatas på. De som ansvarade för projektet valde därför att sätta så kallade "skatestoppers" (se bild) på bänkarna när problemet upptäcktes. Enligt Gustav Edén är det en negativ och exkluderande design att sätta metallklampar av det slaget på bänkar. Det skickar en signal till de personer som är skateboardåkare att de inte är välkomna på platsen och i gaturummet.

Bänkar med "skatestoppers", Konsthallstorg.
Fotografi taget av författaren

”Man riktar användningen, vilket då tar bort ganska mycket av det demokratiska förhållningssättet till den allmänna platsen, tycker jag”.

För att kompensera för detta har gatukontoret i efterhand ställt ut skateboardvänliga bänkar på torget, vilket skickar en signal till skatarna att de faktiskt är välkomna på platsen. Genom placeringen av dessa har gatukontoret även kunnat rikta vart på platsen skateboardåkningen sker. Enligt Gustav finns det många andra sätt att designa platser där en inte vill att skateboard ska åkas som inte blir exkluderande på samma sätt som ”skatestoppers”. En kan till exempel använda kullersten som markmaterial eller göra bänkar med skrovliga kanter.

Skateboardvänlig bänk, Konsthallstorget.
Fotografi taget av författaren

Vad Edén känner till har det i Malmö inte förekommit några konflikter kring skateboardåkare som åkt på pseudo-offentliga platser i staden så som utemiljön kring köpcentret Mobilia. Han är dock medveten om att denna problematiken finns i andra länder som England och USA, men menar att det i Malmö finns mycket allmän platsmark kvar och att de bästa skateboardplatserna ligger på sådan mark.

Det finns även problematik kring skateboardåkandet som inte är direkt fysiska problem. Den största av dessa är knutet till den demografi där skateboardåkandet är mest representerat, vilket är individualistiska killar i

tonåren. Problemen som då följer är främst relaterade till alkohol och drogdynamik. Dessa problem är inte direkt knutna till skateboardåkandet utan till demografin i allmänhet. Gustav Edén menar att skateboardåkandet kan erbjuda ett sammanhang där en kan komma ifrån sådana saker för att skateboardåkning är ”större än det där”. Samtidigt säger han : ”Men samtidigt kan det ju vara folk som aldrig har kommit i kontakt med det där annars som kan få en kontakt via skate, just för att den här demografin finns representerad där”. Denna problematik är något som skateboardverksamheten i Malmö funderar över i sina arrangemang och i arbetet i stort och försöker då samarbeta med andra aktörer i staden som jobbar mer specifikt med ungdomar.

Jämställdhet

Gustav berättar att de vill profilera tjej-skaten i staden och få den att utvecklas. Detta gör de genom att arrangera tjejgrenar i tävlingarna de arrangerar. Dessa jämställer de med den övriga tävlingen. De bjuder in lika många killar som tjejer till tävlingarna och prispengarna är samma. Gustav tror att en orsak till att inte lika många tjejer som killar åker skateboard är att tjejerna inte syns lika mycket, en har helt enkelt inte sett tjejer som åker skateboard. När det i Malmö arrangeras prova på-dagar och liknande brukar det vara lika många, eller fler tjejer än killar som är intresserade. Gustav hoppas att denna trenden ska fortsätta och att skateboardåkningen i framtiden ska bli en mer jämställd aktivitet.

Framtiden för Malmö som skateboardstad

Just nu planeras VM-finalen i skateboardåkning att hållas i Malmö. Världsmästerskapen arrangeras av företaget

Vans och i samband med detta kommer de att skänka en ny skateboardpark till Malmö som kommer bli belägen i Kroksäcksparken. Just nu finns en brist i att de flesta parker och skateställen i staden är belägna i socioekonomiskt starkare områden och denna park kommer vara ett steg i ledet att stärka skateboardåkningen i hela Malmö och nå ut till fler grupper av människor. Det finns också ett hopp om att förståelsen kring denna typen av aktivitet i staden kommer att öka, både inom gatukontoret och mer generellt, säger Gustav. Det finns även en förhoppning om att kopplingarna i staden mellan de olika skateboardparkerna och platserna ska bli mer anpassade för skateboardåkning i markmaterialet och att skateboardkulturen med dess drivenhet och representation i film och bild ska utvecklas. Avslutningsvis säger Gustav: ” Vi ska ju vara världens skatehuvudstad, varför inte, vi leder på många sätt redan, men även om vi är små och är uppe i norr så har vi goda förutsättningar och vi har kommit långt.”

4. Diskussion

I uppsatsens har jag belyst en rad olika aspekter kring ämnet ”det offentliga rummet” och en rad olika synsätt har diskuterats. I detta känner jag dock att det inte nåtts något riktigt konsensus kring vad som egentligen styr rätten till det offentliga rummet. Men detta är inget negativt. Istället tycker jag det visar att det inte finns ett absolut svar på dessa komplexa frågor och att synen på det offentliga rummet ständigt utvecklas och förändras.

Exemplen med exkludering av skateboardåkare tycker visar på att en blandning av olika aspekter påverkar gruppens rätt till det offentliga rummet. Att skateboardåkarna annekterar platser och

ändrar deras betydelse verkar spela en roll i hur de hamnar i konflikt med andra grupper, vilket exemplifieras i ”TBS” exemplet från Malmö. Det verkar dock vara återkommande att exkluderingen av grupper så som skateboardåkare förkläds i att deras annektering av platser gör att andra besökare känner sig otrygga, när det egentligen finns bakomliggande ekonomiska orsaker. I exemplet med Malmö visas skateboardåkningen upp som ett sätt att skapa trygghet och livliga platser. Genom detta tycker jag då att den ”förklädda” orsaken till exkludering på vissa sätt motbevisas.

Förfarandet kring skateboardplatsen ”TBS” i Malmö är intressant att diskutera utifrån en rad av teorier kring det offentliga rummet som jag presenterat tidigare i uppsatsen. Genom att regelbundet använda platsen och bygga egna objekt på platsen skapade skateboardåkarna något som Lyman och Scott (1967) skulle kallat för ett hemterritorium. Genom ett brukande av det offentliga rummet som omformade det och tog det i besittning för egen del gjorde skateboardåkarna alltså en ”unik appropriation”(Olsson 2008). De skapade en ”back-stage” plats, som Lieberg (1992) diskuterat, i det offentliga rummet för att de inte hade någon annan självklar och bra skateboardplats att dra sig tillbaka till. Skateboardåkarna ändrade då meningen av platsen på ett sätt som skiljde sig från dess tänkta mening och följde då inte det normativa sättet att använda platsen på. Detta gjorde att andra användare av platsen (cyklisterna) kände sig besvärade och kanske otrygga på platsen och att skateboardåkarna privatiserade den och genom detta utgjorde ett hot mot platsens offentlighet. En kan då anta att cyklisten kontaktade kommunen i hopp om att skateboardåkarna, som gav platsen en ny betydelse och mening som föll utanför ramarna för platsens förutbestämda ordning, skulle exkluderas från sitt användande av platsen och det offentliga rummet. Men i den ekonomiska konkurrensen mellan olika städer, som Crawford (2011)

diskuterar, hade Malmö upptäckt att det var lönsamt att profilera sig som en skateboardstad. Skateboardåkarna drog stora evenemang till staden och marknadsförde staden utan kostnad för kommunen. Skateboardåkarnas aktivitet innebar då alltså inte enbart ett "use value" av staden utan också ett "exchange value" för staden (Borden, 2001), vilket kan ha gjort kommunen mer positivt inställd till aktiviteten. Som jag diskuterat tidigare så finns det enligt Mitchell (2003) alltid olika syner på vad som är och inte är lämpligt att göra på platser, och att det är när dessa olika synsätt hamnar i konflikt med varandra som de med makt kan definiera en normativ syn på vem och hur det offentliga rummet ska användas. I fallet med "TBS" blev det alltså en konflikt mellan cyklister och skateboardåkare om vad som var lämpligt att göra på platsen och då kunde kommunen definiera den normativa synen på användandet av platsen, vilket i detta fall gynnade skateboardåkarna. En kan se detta som att cyklisterna då istället blev exkluderade på platsen. Men genom att hänvisa cyklisterna till en ny cykelväg kunde staden istället styra de olika aktiviteterna och den territoriella produktionen så att båda parter blev nöjda.

En kan även se det hela på ett annat sätt som jag diskuterat utifrån Mitchell (2003). Vilket då blir att skateboardåkarna genom att annektera platsen representerade sig själva för den större offentligheten och att de genom detta skapade ett rum där de, genom kommunens beslut, fick rätten att blir sedda och hörda, alltså rätten till representation i det offentliga rummet och blev då en legitim del av det offentliga.

Gustav Edén diskuterar hur Malmö stad använder skateboardåkning som ett sätt för att skapa aktivitet i det offentliga rummet. Detta går väldigt väl i linje med de teorier som jag diskuterat utifrån Gehl (2010). Skateboardåkning är då en valbar aktivitet som, i Malmö med hjälp av skateboardvänliga bänkar, gynnas i gestaltningen av det offentliga rummet. Den valbara aktiviteten

skateboardåkning skapar då tillfällen för människor att mötas och interagera med varandra och resulterar då i sociala aktiviteter, vilket skapar livliga stadsrum och medför trygghetsaspekter som Jacobs (2010) menar uppstår när det finns andra människor på en plats. Att Gustav Edén också säger att det är viktigt med mänsklig aktivitet som inte innebär att en måste köpa någonting visar på att Malmö stad även värdesätter "use value" över "exchange value" i staden. Detta blir då lite av en motsats till vad Németh (2006) menade var en av orsakerna till att skateboardåkare blev exkluderade ifrån Love-park i Philadelphia. Att de ockuperade stadens rum utan att engagera sig i en ekonomisk aktivitet.

Jag tycker mig även se väldigt stora likheter mellan hur Gustav Edén beskriver tillkomsten av "skate-stoppers" på bänkar i Malmö och hur Woolley et.al (2011) beskriver hur denna typ av "anti-skate" objekt används när den som gestaltat en plats inte varit medveten om att skateboardåkning kan komma att ske där. I detta sammanhanget tycker jag då det blir viktigt att diskutera arkitekters och landskapsarkitekters kunskap om aktiviteter så som skateboardåkning. Som en yrkeskår måste vi vara medvetna om vilka aktiviteter vi medvetet eller omedvetet gestaltar för. För att förhindra den typ av negativ design som "skate-stoppers" kan ses som behöver vi ha en bättre förståelse för den här typen av aktiviteter och hur till exempel skateboardåkare använder stadens rum. Vi behöver kunna förstå vad de platser vi skapar kan komma att användas för och då rikta denna användning med hjälp av en medveten gestaltning snarare än att i efterhand komplettera platser med en exkluderande gestaltning. Vi måste helt enkelt vara medvetna om att det vi gör påverkar människors rättigheter till det offentliga rummet och kan skicka signaler om att vissa grupper inte är välkomna.

Då skateboardkulturen i sig främst är dominerad av män kan en tänka sig att ett

gynnande av skateboardåkning i det offentliga rummet inte är helt demokratiskt. Att Malmö stad arbetar med att främja en jämställdhet i deras skateboardarrangemang blir då väldigt viktigt. Men för att de ska bli helt demokratiskt att främja skateboardåkning i staden tror jag att skateboardkulturen i sig behöver förändras. Enligt Gustav Edén dyker det upp många tjejer på prova-på-dagar för skateboardåkning i Malmö och kanske är detta ett tecken på att kulturen håller på att förändras. I dokumentären *Coping mechanism* (2014) Tillgänglig: <https://vimeo.com/ondemand/copingmechanism> [2016-05-22] berättar skateboardåkaren Emma Lindgren om hur det är att vara en kvinna i Malmös skateboardscen. Hon menar att alla är accepterade i skateboardkulturen och att de flesta inte ser henne som en kvinnlig skateboardåkare utan som vilken skateboardåkare som helst. Hon nämner också att Malmös skateboardförening Bryggeriet uppmuntrar tjejer att åka skateboard och att det är fler och fler som gör det. Emma Lindgren nämner också att hon tycker att skateboardkulturen i stort måste bli bättre på att acceptera kvinnliga skateboardåkare, hon tycker sig dock se att det är på väg åt det hållet. Hon drar även liknelser till accepterandet av kvinnliga fotbollsspelare och menar att kampen för att accepteras som en kvinnlig utövare av en sport är något som sker i de flesta sporter. Utifrån detta kan en kanske dra slutsatsen att det inte är mindre demokratiskt att främja skateboardåkare än någon annan sport eller aktivitet som historiskt sett främst utövats av män. Om en stad som Malmö kan vara med och från grunden hjälpa till att stötta tillväxten av en aktivitet som skateboardåkning tror jag att det skapar bättre verktyg och möjligheter för att även göra denna aktivitet mer accepterad och jämställd. Jag tror att det är just detta som är det viktigaste i att utveckla arbetet med skateboardåkande i staden och få fler människor att acceptera fenomenet skateboardåkning som en del av det offentliga rummet.

Slutligen vill jag diskutera om Malmö stads arbete med skateboardåkning går att applicera på andra grupper i det offentliga rummet. I skateboardåkningen har Malmö stad sett flera fördelar som gynnar staden.

Skateboardåkningen befolkar staden och skapar aktivitet på offentliga platser. Den länkar människor och skapar nätverk med rikt kulturellt kapital. Skateboardåkningen marknadsför staden på ett sätt som inte kostar något för staden och den lockar till sig stora arrangemang. I grunden ligger också ett driv hos de lokala skateboardåkarna och den engagerade föreningen Bryggeriet.

Rent fysiskt, som exemplet med de skateboardvänliga bänkarna, tror jag att det skulle gå att gynna andra aktiviteter i stadsrummet på liknande sätt och gestalta för att främja dessa. Detta skulle troligtvis befolka staden och skapa aktivitet i det offentliga rummet på samma sätt som skateboardåkningen. Men som Gustav Edén själv säger är skateboardåkarna mycket längre fram i att aktivera staden och kommunicera det de gör än vad andra aktiviteter så som Parkour och Slackline är. Genom att främja dessa aktiviteter på samma sätt som skateboardåkningen skulle då staden inte få de marknadsförings- och arrangemangs värden tillbaka som de får genom att gynna skateboardåkningen. Jag tror att dessa värden på många sätt är viktiga för staden och att det därför blir svårt att argumentera för att gynna andra grupper i lika stor utsträckning som skateboardåkarna gynnats. För att andra gruppers aktiviteter ska kunna gynnas på liknande sätt måste då först kulturen kring dessa aktiviteter växa sig till den storleken och ha det egna drivet som skateboardkulturen haft, för att då kunna ge marknadsföringsvärden tillbaka till staden. I detta ligger det dock ett problem. I konkurrensen mellan städer kan det tänkas viktigt att profilera sig med något unikt. Om Malmö redan ligger långt framme i att profilera sig som skateboardstad blir det då kanske svårt för någon annan svensk stad att

gynna skateboardåkning på samma sätt och samtidigt få samma marknadsföringsvärde tillbaka från det. Därför hoppas jag mig ha fel i det resonemanget jag fört ovan och hoppas att det ekonomiska marknadsföringsvärdet inte spelar den största rollen. Då skulle det betyda att skateboardåkningen kan gynnas på liknande sätt i andra städer och att andra grupper och aktiviteter skulle kunna gynnas på liknande sätt.

Många av de källorna jag använt är inte skrivna i ett svenskt kontext. Eftersom synen på det offentliga rummet kan tänkas vara annorlunda beroende på vilket typ av samhälle en lever i, kan detta då bli en brist i uppsatsen. Vilket jag är medveten om och försökt ta i beaktning i den utsträckning det gått.

arbete med skateboardåkning har jag lärt mig en rad olika argument för varför grupper som skateboardåkare behöver gynnas i stadsplaneringen och vad ett sådant gynnande kan ge för värden till en stad. Jag tycker mig därmed ha svarat till mina uppsatta frågeställningar och uppfyllt målen jag haft med uppsatsen.

5. Avslutande reflektioner

I uppsatsen har jag diskuterat vad det offentliga rummet är, olika teorier kring exkludering, territorialitet, ekonomiska inflytanden och det offentliga rummets betydelse för grupper, individer och deras aktiviteter i staden. Det har visat sig inte finnas ett konkret svar på dessa frågor utan snarare en rad olika synsätt och teorier, som mer eller mindre går att applicera på verkligheten. Genom att diskutera dessa olika synsätt och ställa dem mot varandra tycker jag mig ha belyst viktiga delar av ämnet.

Genom att undersöka hur dessa teorier påverkar gruppen skateboardåkare i dess användande av det offentliga rummet har jag fått en bättre förståelse för hur teorierna förhåller sig till och appliceras i verkligheten, samt varför de är viktiga att ha kännedom om som landskapsarkitekt. Jag har även fått en bättre förståelse kring skateboardåkare som en grupp, hur aktiviteten skateboardåkning påverkar staden och då specifikt i aspekter kring det offentliga rummet. I min undersökning av Malmö stads

6. Referenser

- Andersson, Cecilia (2006). *Rådjur och raketer: gatukonst som estetisk produktion och kreativ praktik i det offentliga rummet*. Diss. Stockholm : Stockholms universitet, Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:su:diva-1314> [27-04-2016]
- Badersten, Björn (2002). *Medborgardyg: den europeiska staden och det offentliga rummets etos*. Diss. Lund : Univ.
- Borden, Iain (2003). *Skateboarding, space and the city: architecture and the body*. Oxford: Berg
- Crawford, Adam (2011). From the shopping mall to the street corner: Dynamics of exclusion in the governance of public space. I: Crawford, Adam (red.) (2011). *International and comparative criminal justice and urban governance*. Cambridge: Cambridge University Press, ss.483-518. Tillgänglig: <http://eprints.whiterose.ac.uk/76504/> [03-05-2016]
- Gehl, Jan (2010). *Life between buildings: using public space*. 6. Uppl. 2. Ver. Köpenhamn: The Danish Architectural Press
- Jacobs, Jane (2010). *Den amerikanska storstadens liv och förfall*. Göteborg: Daidalos
- Kärrholm, Mattias (2007). The Materiality of Territorial production – A conceptual discussion of territoriality, materiality and the everyday life of public space, *Space and culture*, vol 10:4, ss.437-453. Tillgänglig: <http://sac.sagepub.com/content/10/4/437> [02-05-2016]
- Legeby, Ann (2010). *Urban segregation and urban form: from residential segregation to segregation in public space*. Licentiatavhandling Stockholm : Kungliga Tekniska högskolan
- Lieberg, Mats (1992). *Att ta staden i besittning: om ungas rum och rörelser i offentlig miljö*. Diss. Lund : Univ.
- Lyman, Stanford., Scott, Marvin (1967). Territoriality: A neglected sociological dimension. *Social problems*, vol 15:2, ss. 236-249. Tillgänglig: <http://www.jstor.org/stable/799516> [02-05-2016]
- Mitchell, Don (2003). *The right to the city: social justice and the fight for public space*. New York: Guilford Press
- Németh, Jeremy (2006) Conflict, Exclusion, Relocation: Skateboarding and Public Space, *Journal of Urban Design*, vol 11:3, ss. 297-318. Tillgänglig: <http://dx.doi.org/10.1080/13574800600888343>

[30-03-2016]

Olsson, Lina (2008). *Den självorganiserade staden: appropriation av offentliga rum i Rinkeby*. Diss. Lund : Lunds universitet. Tillgänglig:

<http://www.lu.se/o.o.i.s?id=12588&postid=817877> [03-05-2016]

Olsson, Sören (2000). *Stadens attraktivitet och det offentliga stadslivet*. Umeå: CERUM, Umeå universitet. Tillgänglig: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-24733> [28-04-2016]

Smet, Peer , Watts, Paul (2013). Exclusion and Belonging in Urban Public and Quasi-Public Space. *The open urban studies journal*, vol. 6, ss. 27-29.

Woolley, Helen., Hazelwood, Teresa & Simkins, Ian (2011) Don't Skate Here: Exclusion of Skateboarders from Urban Civic Spaces in Three Northern Cities in England, *Journal of Urban Design*, vol:16:4, ss.471-487 Tillgänglig:
<http://dx.doi.org/10.1080/13574809.2011.585867> [03-03-2016]

Woolley, Helen, Johns, Ralph (2001). Skateboardin: The City as a Playground, *Journal of urban design*, vol 6:2, ss. 211-230. Tillgänglig:
<http://dx.doi.org/10.1080/13574800120057845> [30-03-2016]

Videoreferenser

Coping mechanism (2014) Tillgänglig: <https://vimeo.com/ondemand/copingmechanism> [2016-05-22]

Skate Europe – Sweden, part 1, part 2, part 3 (2010) Tillgänglig:
<http://skatemalmo.se/malmo-skate-scene/vbs-skate-europe-malmo/> [2016-05-21]

Icke publicerat material

Telefonintervju med Gustav Edén, skateboardsamordnare vid gatukontoret Malmö stad. [09-05-2016]

Webbsidor

Nationalencyklopedin, *offentlig*. Tillgänglig:
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/offentlig> [2016-05-11]

Nationalencyklopedin, *privat*. Tillgänglig:
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/privat> [2016-05-11]